

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název projektu: Digitalizace výuky oboru Kosmetické služby		Číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0535	
Škola: Soukromá střední odborná škola Břeclav, s.r.o., Mládežnická 3, 690 02 Břeclav			
Předmět: Chemie		Ročník:	3.
Tematický okruh: Deriváty uhlovodíků		Téma: Halogenderiváty	
Jméno autora: Mgr. <u>Vrabcová Blanka</u>	Datum tvorby: 02.12. 2013		
Kód materiálu: OPVK_1.5_DUM_III/2_CHE_02_VR			
Soubor: VYSTUPY/VY_32_inovace_CHE_02_VR			
Anotace: materiál slouží k výuce organické chemie v rámci <u>halogenderivátů</u>			

Halogenderiváty

Halogenderiváty

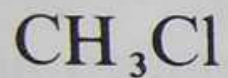
- Odvozují se nahrazením jednoho nebo několika atomů vodíku v molekule uhlovodíku atomy halogenů

Názvy halogenderivátů

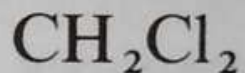
- Tvoří se podle substitučního principu
- Pojmenujeme nejdříve název příslušného halogenu, následně uhlovodík, od něhož derivát odvozujeme
- Počet atomů halogenu i jejich polohu označíme obvyklým způsobem

Názvy halogenderivátů

Obr.:_1

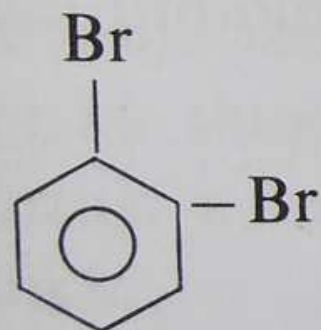
chlormethan

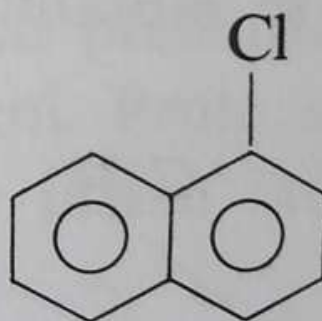
dichlormethan

1-chlorpropan

1,2-dibromobenzen
o-dibromobenzen

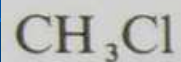

1-chlornaftalen

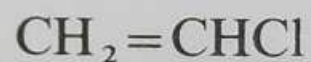
Názvy halogenderivátů

- U jednoduchých halogenderivátů lze užít dvousložkové názvy, případně názvy triviální

Obr.:_2

methylchlorid

vinylchlorid

chloroform

jodoform

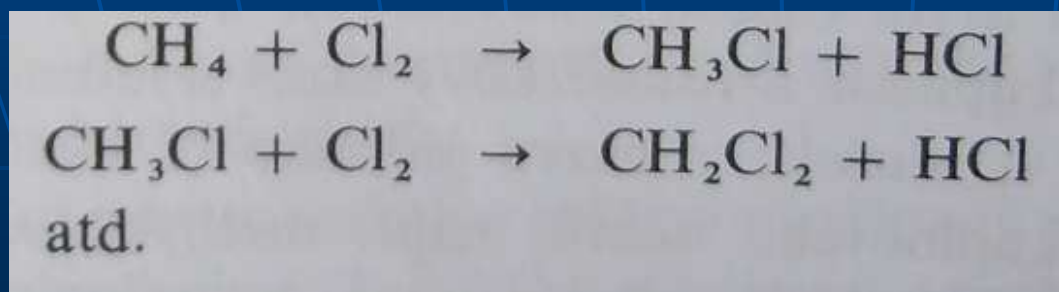
Vznik halogenderivátů

- V přírodě se nevyskytují – připravují se synteticky
- Pro svou slučivost jsou často výchozími látkami při organických syntézách
- Jejich reakcí s některými kovy vznikají organické sloučeniny kovů

Reakce halogenderivátů

- Substituce = chem. reakce, dochází k přerušení jedné a k vytvoření jiné vazby na témže atomu. Je typickou reakcí nasycených organických sloučenin, např. alkanů a jejich derivátů.
- Příklad: Substitucí methanu chlorem vznikají postupně všechny chlorderiváty methanu

Obr.:_3

Přehled halogenderivátů a jejich význam

- **Chlormethan, methylchlorid CH_3Cl**
  - Bezbarvý, snadno zkapalnitelný plyn; chladicí látka do ledniček, v lékařství k místnímu znecitlivění
- **Trichlormethan, chloroform CHCl_3**
  - Bezbarvá kapalina nasládlé omamné vůně; dříve narkóza (upustilo se kvůli karcinogenitě, na světle se rozkládá za vzniku prudce jedovatého fosgenu COCl_2 ; rozpouštědlo)
- **Trijodmethan, jodoform CHI_3**
  - Žlutý, výrazně zapáchající prášek s antiseptickými účinky
- **Tetrachlormethan, chlorid uhličitý CCl_4**
  - Jedovatá nehořlavá kapalina; rozpouštědlo k čištění oděvů, náplň do hasicích přístrojů (nelze použít v uzavřených prostorech -> rozkladem vznikají jedovaté plyny CO a fosgen)

Přehled halogenderivátů a jejich význam

- **Chlorethylen, vinylchlorid** $\text{CH}_2=\text{CHCl}$
- Jeden z nejvýznamnějších, za přítomnosti katalyzátorů polymeruje na polyvinylchlorid – PVC
- **2-Chlor-1,3-butadien, chloropren** $\text{CH}_2=\text{CCl}-\text{CH}=\text{CH}_2$
- Výchozí surovina pro výrobu chloroprenového kaučuku
- **Freony** = fluorderiváty alkanů obsahující v molekule atomy dalšího halogenu, např. chlortrifluormethan CClF_3
- Nehořlavé, nejedovaté, nereaktivní, silně těkavé kapaliny; náplně chladících zařízení, sprejů, čisticí prostředky; negativní dopad na životní prostředí
- **Tetrafluorethylen a chlortrifluorethylen** – výchozí látky při výrobě plastů (teflon a teflex)
- **Halogenderiváty aromatických uhlovodíků** – výchozí látky v chem. průmyslu

Zdroje

- J. Blažek, J. Fabini: Chemie pro studijní obory SOŠ a SOU nechemického zaměření, SPN ,Praha 1999
- A. Mareček, J. Honza: Chemie pro čtyřletá gymnázia, 3. díl, Nakladatelství Olomouc, 2000
- P. Beneš, V. Pumpr: Základy chemie 2 pro 2. stupeň základní školy, nižší ročníky víceletých gymnázií a střední školy, Nakladatelství Fortuna, Praha 1995